

EDITORIAL

2/ Montserrat Hosta : in memoriam

ACTUALITAT

3/ Ciutat, Civilització i Estat-Nació
Una reflexió a l'entorn del fenomen migratori i el dret de ciutadania. (Damià Bardera i Poch)

ARTICLES

6/ Documents de Saavedra a l'Arxiu nacional de Catalunya (Sònia Boadas)

8/ Els orígens humans a la bioregion de Girona (1972-2012): 40 anys de recerques amb expectatives de futur engrescadores (Albert Aulines i Valenti)

14/ Lessing i la rasa profunda i lletja
El problema de l'estudi del passat. (Joaquim Malé i Ribera)

18/ Els fons patrimonials i la Guerra Civil

La feina ben feta és cosa rara a casa nostra. Massa sobrevalorats per aquesta aurèola de país petit i treballador que sovint ho envolta tot, hem deixat de costat l'esperit crític i el treball ben fonamentat, amb objectius clars i resultats visibles. Per això, amb aquesta editorial volem recordar una persona que ha sabut conrear aquests valors amb prestesa i sense massa soroll: Montserrat Hosta Rebés, qui ha estat directora de l'Arxiu Històric de Girona els darrers nou anys, desapareguda el passat mes de gener.

La Montse, tal com la coneixien els qui freqüentaven l'arxiu, era una persona de tracte fàcil i sempre oberta a escoltar noves propostes culturals, a recolzar les recerques en curs, a donar un cop de mà per obtenir una o altra informació d'un arxiu de difícil accés, etc. És a través d'aquesta bona predisposició que va afavorir la instal·lació de la seu de l'associació Lligams a l'Arxiu Històric i que n'ha promocionat la revista, el darrer número de la qual estava sempre disponible entre les novetats editorials de la sala de lectura de l'arxiu. Però, més enllà de l'ajuda concreta dispensada a aquesta associació, la Montserrat Hosta ha estat clau en el foment de la recerca universitària, facilitant-ne la difusió. Així, per exemple, incentivà l'organització de conferències i debats per donar a conèixer projectes i recerques universitàries. I, també a través del butlletí de l'arxiu, que a cada número recull totes les recerques en curs dutes a terme amb fons de l'AHG.

Aquesta lluita tant antiga per fer arribar el saber al carrer ha estat un dels seus cavalls de batalla. És així com l'arxiu històric ha esdevingut quelcom més que un arxiu amb una sala de consulta tot obrint-se a xerrades, conferències, exposicions (moltes i variades) cursos de formació en paleografia com el programat recentment o trobades de professionals de l'arxivística. La difusió cultural és sovint la cama coixa dels arxius, però la Montserrat Hosta ha sabut projectar l'AHG cap a aquest àmbit donant a unes instal·lacions maltractades pel temps un aire nou i un dinamisme que bé ha justificat el projecte de construcció del nou arxiu, que no haurà pogut veure acabat. Preocupada per les relacions amb altres centres, ha sabut apropar-se a la gestió d'arxius francesos tot entrant en relació amb els Archives Départementales des Pyrénées Orientales –sovint sol·licitats per les recerques relacionades amb l'exili català– i visitant, entre altres, les noves instal·lacions dels Archives Départementales de l'Aube, a Carcassona.

La Montse ha donat una empenta nova a l'arxivística de les comarques gironines, capaç d'obrir-se a la difusió dels fons i a la digitalització sense oblidar-ne la conservació i la consulta. La digitalització dels fons del govern civil de Girona n'és un bon exemple. En l'era de les noves tecnologies l'arxiu ha fet la transició digital obrint un ampli ventall de possibilitats de recerca als investigadors.

La seva desaparició prematura ha deixat molts projectes en curs però ben encaminats. El dia del seu enterrament els gironins han demostrat el seu sentit pesar per la seva pèrdua assistint nombrosos a l'església del Mercadal. Amant de la muntanya i del Pirineu, aquest fragment del cant quart de Canigó de Jacint Verdaguer li és dedicat a manera de record i de reconeixement:

*D'or verge es feta la real carroça,
d'argent, perles y vori ramejada;
set genis en set anys l'han fabricada
dins un palau de fades d'Orient;
al florejar les pirenayques cimes
sa roda de set raigs vola lleugera,
en l'herba y neu sense deixar rodera,
com lo carro del sol pe'l firmament.*

*Canigó, Cant Quart,
primera estrofa
Jacint Verdaguer*

CIUTAT, CIVILITZACIÓ I ESTAT-NACIÓ

Una reflexió a l'entorn del fenomen migratori i el dret de ciutadania
Damià Bardera i Poch (escriptor i becari BRAE de la Universitat de Girona)

Antonio Campillo afirma, a l'article «Ciudadanía y extranjería en la ciudad global»¹, que la tradició dominant del pensament filosòfic, polític i jurídic d'occident, des de Paltó fins a Carl Schmitt, ha establert un vincle de propietat o de pertinença mútua entre la comunitat de sang i la comunitat de sòl, entre l'ètnia i la terra.

Si bé això és cert, cal dir que no ha estat només la tradició occidental la que s'ha decantat per aquest model. El problema de la vinculació entre ètnia i terra comença amb l'arribada del Neolític (o, si es vol, de l'agricultura intensiva i el conseqüent sedentarisme) i, per tant, no és una qüestió que només afecti una part del planeta, sinó que és més aviat una qüestió

tals ciutats i estats incipients, i aquest ascens s'ha vist com la part essencial d'un procés més ampli, a saber: el desenvolupament de la civilització. I si bé el terme «civilització» té molts usos i molt variats, en el nostre context al·ludeix a una combinació específica de característiques tecnològiques, socioeconòmiques, polítiques i ideològiques.

“El problema de la vinculació entre ètnia i terra comença amb l'arribada del Neolític.”

Per exemple: la invenció de l'escriptura; l'elaboració del coneixement exacte i predictiu, com ara l'aritmètica, la geometria i l'astronomia; o el desenvolupament d'ocupacions no agrícoles, com ara l'artesanía, el mercadeig, el sacerdocí, la burocràcia o l'exèrcit, entre d'altres.

Ara bé, la característica més important d'aquest procés conegut com «el naixement de la civilització» és l'acumulació centralitzada de l'excedent de riquesa, la qual cosa va permetre una distribució desigual dels recursos i, en conseqüència, l'aparició d'una societat dividida en classes.³ I com que l'aparició de tal excedent de riquesa no hauria estat possible sense la invenció de l'agricultura intensiva i el conseqüent sedentarisme, aleshores el pas de l'agricultura

extensiva a l'agricultura intensiva se sol veure com un pas lògic i necessari en la història de la humanitat.

Ara bé, que aquest pas es vegi com a lògic i necessari no vol dir que ho sigui. El pas de l'activitat caçadora-recol·lectora a l'activitat agrícola no tenia cap avantatge immediat. Per exemple, va obligar la població a esdevenir sedentària i treballar més hores, a desenvolupar mètodes d'emmagatzematge i sovint sistemes d'irrigació. A més, la població caçadora-recol·lectora sempre tenia l'opció de traslladar-se a un altre lloc quan els recursos s'havien exhaurit, cosa que

Montjuïc, les quatre columnes dòriques de Puig i Cadafalch

universal, antropològica, que comença a Mesopotàmia i que ha afectat des d'occident fins a Xina i l'Índia, passant pels imperis Asteca i Inca.

Sovint (o gairebé sempre), associem el naixement de la civilització a l'aparició de les primeres ciutats i els primers estats². Des del 5.000 aC, la història de la humanitat ha estat marcada per l'ascens de

1 Campillo, A. (2005), «Ciudadanía y extranjería en la sociedad global», dins Pedreño, A. i Hernández, M. (coords.), La condición inmigrante. Exploraciones e investigaciones desde la región de Murcia, Murcia, Universidad de Murcia.

2 Òbviament, tals estats no tenen res a veure amb el que avui dia són els Estats-Nació, nascuts del procés de la modernitat europea.

3 Informació extreta del llibre: Llobera, J. R. (1999), Manual d'antropologia social, Barcelona, UOC.